

ประวัติศาสตร์เพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ: การเปรียบเทียบชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ ของไทย

History for security of the state: The comparative series of Thai history's knowledge

อดิษฐ์ พรหมพันธ์ใจ*

บทคัดย่อ

ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ของไทยถูกนำมาใช้ทางการเมืองและได้ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งในสังคมนับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา การศึกษานี้ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เป็นหลักเสริมด้วยแนวคิดโครงสร้างนิยม และพบว่าชุดความรู้ประวัติศาสตร์ไทยในแต่ละช่วงเวลาเป็นวาทกรรมที่แบ่งออกเป็นห้าช่วง ได้แก่ ประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยมสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประวัติศาสตร์ชาตินิยมเชื้อชาติไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ประวัติศาสตร์เพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ประวัติศาสตร์หลัง 14 ตุลา และประวัติศาสตร์ชาติไทยฉบับกรมศิลปากร ค.ศ. 2015 โดยที่ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์เหล่านี้มีลักษณะของวาทกรรมที่ใช้สนองความมั่นคงเชิงอำนาจของชนชั้นนำ นำไปแก้ปัญหาที่รัฐเผชิญอยู่ในแต่ละช่วงเวลา และส่งผลกระทบต่อค่านิยมที่ฝังรากลึกในสังคมไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมือง หากสังคมไทยยังไม่เข้าใจว่าแต่ละชุดความรู้ประวัติศาสตร์ผลิตขึ้นมาด้วยเป้าประสงค์ใดก็จะทำให้ความขัดแย้งในสังคมไทยยังดำรงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ วาทกรรม ประวัติศาสตร์ไทย ชาตินิยม ความปรองดอง ความขัดแย้งทางการเมือง

*นักวิชาการอิสระ

Abstract

The series of Thai historical knowledges were used as the political tools and to provoked political conflict since 1970s. This paper equips with discourse analysis as well as structuralism which are the conceptual framework. It has been found that the series of Thai historical knowledge were a discourse which had five periods: the history of royalism in absolute monarchy period, the history of Thai nationalism by Field Marshal Phibulsongkhram, the history of campaign fighting against communism, the history of post -14 October 1976 period and the Thai history of Fine Arts Department 2015 edition. Those Thai elites utilized the series of the historical knowledge considered as a discourse to hold their power. Moreover, the series were tools for solving the state's problems in different period of time and fueling deep-seated believes in Thai society which has sparked the political conflicts. Should Thai society hardly comprehend the aspirations of the series, the conflicts will certainly remain in Thai society.

Keywords: Discourse, Thai history, nationalism, reconciliation, political conflict

บทนำ

ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่รัฐสร้างขึ้นเป็นวาทกรรมที่ใช้สนองความมั่นคงในอำนาจ และแก้ปัญหาที่รัฐเผชิญอยู่ในแต่ละช่วงเวลา เมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนไปหรือปัญหาชุดเดิมได้คลี่คลายลง ความรู้ทางประวัติศาสตร์หรือวาทกรรมชุดใหม่ก็จะขึ้นมาแทนที่เพื่อสถาปนาความมั่นคงในอำนาจและแก้ปัญหาชุดต่อไป ซึ่งชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์นั้นมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีและความขัดแย้ง ซึ่งหากไม่เข้าใจเบื้องหลังการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ก็จะทำให้สังคมไทยไม่อาจเชื่อมโยงกับโลก และหากนำไปใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งภายในและระหว่างประเทศได้

การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยที่ผลิตขึ้นโดยรัฐเน้นการสร้างจินตภาพรัฐแบบชาตินิยม ไม่ใช่แค่การแสดงพื้นที่ทางกายภาพ (อาณาเขต อำนาจอธิปไตย และความสัมพันธ์ในระดับชุมชนของคนในรัฐ) เท่านั้น แต่ยังมีพื้นที่ทางด้านจิตใจและสังคม (mental and social space) ด้วย เพื่อให้เกิดจิตสำนึกของการร่วมชาติเดียวกัน¹ ประวัติศาสตร์ของรัฐไทยจึงมีลักษณะโดดเด่น

¹Benedict Anderson, *Imagined Communities*, (London: Verso, 2006), revised edition, 4-6.

ไม่เชื่อมโยงกับดินแดนอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโลก เพราะมีมโนทัศน์ว่า ชาติ และพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ คือ ประวัติศาสตร์ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นแกนหลักของเรื่องผูกโยงเข้ากับดินแดนที่ปกครอง (ภายใต้เส้นเขตแดนที่เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) และประวัติศาสตร์ชนชาติไทยว่าด้วยความเป็นคนไทยและลักษณะความเป็นไทยที่แตกต่างจากคนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประวัติศาสตร์สงคราม กระบวนการสร้างชาติ และประวัติศาสตร์ชาตินิยม โดยที่ความรู้ชุดประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้วนเวียนนำกลับมาใช้หรือพัฒนาต่อยอดสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ผลของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในสองลักษณะนี้ทำให้เกิดการรับรู้ของสังคมไทยว่า คนไทยมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร แตกต่างจากคนอื่น (ชาติอื่น) เกือบดั่งและดูถูกคนอื่น ซึ่งบางเรื่องก็ลุกลามกลายเป็นความขัดแย้งทางการเมือง เช่น กรณีเขาพระวิหาร หรือบางครั้งก็นำเอาความเชื่อในความรู้ต่างชุดกันไปใช้โจมตีในทางการเมืองดังปรากฏในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองตลอดกว่าสิบปีที่ผ่านมา ซึ่งปัญหาเกิดจากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในสังคมไทยมีลักษณะเป็นแบบเฉพาะเรื่อง (เลือกมาเป็นตอน) มากกว่าที่จะชี้ให้เห็นโครงสร้างใหญ่ของเรื่องทั้งหมด (เห็นแต่ไปไม่เห็นป่า) การเรียนประวัติศาสตร์แบบโดดเดี่ยวไม่เชื่อมโยงโลกหรือดินแดนใกล้เคียง และไม่ทราบวัตถุประสงค์ของชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ถูกผลิตขึ้นในแต่ละช่วงเวลาว่าทำหน้าที่อย่างไรในบริบททางสังคมในขณะนั้น

นักวิชาการที่ศึกษาข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีส่วนใหญ่² มองว่าแนวคิดเรื่องการสร้างประวัติศาสตร์นั้นเป็นไปเพื่อตอบสนองประโยชน์ทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย โดยเลือกที่จะให้รับรู้ในบางเรื่องและเลือกที่จะลบเลือนในอีกหลายเรื่อง ซึ่งปัญหาการจัดทำโครงเรื่องของประวัติศาสตร์ชาติและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งประดิษฐ์อย่างหนึ่งของรัฐสมัยใหม่ มากกว่าที่จะเป็นประวัติศาสตร์ที่ดำรงอยู่และกำเนิดตัวตนขึ้นเองในรัฐชาติสมัยใหม่ เพราะเกิดขึ้นจากอำนาจในการเลือกและไม่เลือก³

²Benedict Anderson, ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, สุจิต วงษ์เทศ, ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, ธเนศวร์ เจริญเมือง, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, นิธิ เอียวศรีวงศ์, ธงชัย วินิจจะกุล, เกษียร เตชะพีระ, สุรชาติ บำรุงสุข, กุลลดา เกษบุญชู มีด, พิริยะ ไกรฤกษ์, อรรถจักร สัตยานุรักษ์, สายชล สัตยานุรักษ์, ศานติ ภักดีคำ, ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, ภัฏพล ใจจริง เป็นต้น

³พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, *ยุคमितของประวัติศาสตร์ไทยหลังบายน พุทธศักราช การเข้ามาของคนไทย*, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2559), 68.

งานเขียนชิ้นสำคัญของธงชัย วินิจจะกุล⁴ เรื่อง “กำเนิดสยามจากแผนที่ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ” ได้เสนอว่า ประวัติศาสตร์ไทยนั้นเป็นฐานข้อมูลสำคัญของความเป็นไทย สามารถบอกเล่าระบอบการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของประเทศ แต่สยาม (ประเทศไทย) ก็เป็นเพียงแค่วาทกรรม พระมหากษัตริย์ไทยเป็นเพียงเครื่องมือของวาทกรรมชุดใหม่เท่านั้น และความเป็นไทยก็เป็นประดิษฐกรรมธรรมดาที่มีกำเนิดมาเพื่อรองรับความเป็นชาติ ประวัติศาสตร์จึงมีอำนาจในการตัดสินว่าใครเป็นไทยหรือไม่และอะไรที่เป็นไทยหรือไม่ใช่ไทย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ช่วยอธิบายให้เห็นว่า ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นเพียงเครื่องมือทางการเมืองในรูปแบบของวาทกรรม

การสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากเสด็จพระราชดำเนินไปยังดินแดนหัวเมืองฝ่ายเหนือ* และนครปฐมตั้งแต่เมื่อยังทรงผนวช ทำให้มีการบันทึกและค้นพบทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยศึกษาควบคู่ไปกับการศึกษาพระราชพงศาวดารที่ส่วนใหญ่ได้มาจากคำบอกเล่าประกอบตำนาน เมื่อขึ้นครองราชย์จึงได้เริ่มมีการเขียนความเป็นมาของชาติไทยขึ้นตามพื้นฐานวิทยาการแบบตะวันตก มีการสร้างเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทยเพื่อแสดงให้เห็นชาติมหาอำนาจที่มาล่าอาณานิคมเห็นว่าคนไทยมีอารยธรรมและมีประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยใช้จารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นต้นเรื่องทำเป็นสำเนาส่งให้เซอร์ จอห์น เบาว์ริง เพื่อรายงานต่อราชสำนักอังกฤษ

นับตั้งแต่นั้นมาจารึกพ่อขุนรามคำแหงและพงศาวดารที่เผยแพร่ในรัชกาลก่อนได้กลายเป็นพื้นฐานการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยให้มีที่มาและอ้างอิงได้ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยการส่งผ่านระบบการศึกษาและการเข้าสมาคมของชนชั้นสูง อาทิ โบราณคดีสโมสร โดยสอดประสานแนวคิดการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่และสำนึกความเป็นไทย ซึ่งชุดความรู้นี้ได้พยายามเชื่อมโยงความเป็นมาจากสุโขทัย อโยธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ (ประวัติศาสตร์แบบสามกรุง) ความสืบเนื่องของวัฒนธรรมประเพณีแบบพระพุทธศาสนา มีสถาบันพระมหากษัตริย์ปกป้องขอบขัณฑสีมา เป็นองค์ศาสนูปถัมภก และสร้างความรุ่งเรืองให้แก่ราชอาณาจักร โดยจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างความมั่นคงให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จากการสถาปนาความเป็นไทยและกระบวนการชาตินิยมโดยกษัตริย์ ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระยานนริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

⁴ธงชัย วินิจจะกุล, *กำเนิดสยามจากแผนที่ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ*, (กรุงเทพฯ: คบไฟร่วมกับสำนักพิมพ์อ่าน, 2556), 17.

*เมืองสุโขทัย ศรีสัชนาลัย และเมืองพิษณุโลก

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ค.ศ. 1932 ชนชั้นนำที่ก่อการปฏิวัติคิดกันว่าสยามได้เปลี่ยนเป็นยุคใหม่ สมควรที่จะต้องสร้างประวัติศาสตร์ชุดใหม่ที่ย้ายแก่นแกนจากชาติที่หมายถึง กษัตริย์ เพื่อลดทอนความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ลง กลายเป็นชาติที่หมายถึง เชื้อชาติหรือคนไทยไม่ว่าจะอยู่ในเขตแดนหรือไม่ ความเป็นไทยจึงมิได้เกิดจากกษัตริย์และไม่ได้หมายถึงเฉพาะคนภายใต้เส้นเขตแดนเหมือนยุคก่อน แต่ได้ประดิษฐ์ประวัติศาสตร์คนเชื้อชาติไทยจากความฝันที่จะสร้าง “มหาอาณาจักรไทย” ให้ครอบคลุมทั้งในและนอกประเทศ โดยอ้างว่าคนไทยอพยพมาจากเทือกเขาอัลไตเมื่อหลายพันปีจนมาตั้งถิ่นฐานในดินแดนลุ่มน้ำเจ้าพระยา แล้วเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามไปเป็นไทย⁵ อีกทั้งยังเพิ่มเติมพระเจ้าตากสิน (กรุงธนบุรี) และชนชั้นอื่นนอกจากกษัตริย์เข้าไปในชุดความรู้ใหม่ด้วย ซึ่งในช่วงเวลานี้ทั้งฝ่ายคณะราษฎรและคณะเจ้าต่างก็ตีความเอาประโยชน์ทางประวัติศาสตร์จากศิลาจารึกมาสนับสนุนฝ่ายตน

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในกลับมาสู่ยุคเชิดชูกษัตริย์อีกครั้งในค.ศ. 1947 เมื่อกลุ่มนิยมกษัตริย์ขึ้นมาบีบบังคับทางการเมือง แต่ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์กลับมาได้รับการตอ่ยอดให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา ดังปรากฏการรื้อฟื้นพระราชพิธีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ล้มเลิกไปแล้ว เช่น พระราชพิธีพืชมงคลและจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และสร้างตัวตนของพระมหากษัตริย์ให้สัมผัสได้ผ่านพระบรมราชานุสาวรีย์ ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลทหารสถาปนาแนวคิดเสนาริปไตยเข้ามาเคียงคู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์และสร้างความมั่นคงในอำนาจให้รัฐบาลทหารก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973

แม้ว่าก่อนหน้าเหตุการณ์ 14 ตุลา งานทางวิชาการบางส่วนเริ่มตั้งคำถามกับประวัติศาสตร์ชุดเดิมและสร้างคำอธิบายจากหลักฐานใหม่แต่ยังอยู่ในวงวิชาการเฉพาะกลุ่ม แต่หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาไปแล้ว การสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์แตกออกไปเป็นสองสายอย่างชัดเจน สายหนึ่งเป็นสายเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ยังคงมีรัฐไทยเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดประวัติศาสตร์กระแสหลัก ส่วนอีกสายหนึ่งเป็นสายทางเลือกในลักษณะพื้นที่ที่เน้นการศึกษาท้องถิ่นหรือสังคม โดยที่เนื้อหาชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์เจาะจงเฉพาะพื้นที่ (area study) และแยกออกจากรัฐไทยที่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งความรู้ทั้งสองชุดต่างก็ปะทะกันมาตลอด แต่เห็นชัดในช่วงที่เกิดความขัดแย้งทางการเมือง เพราะความรู้ประวัติศาสตร์แนวใหม่ส่งผลกระทบต่อหลักของชาติที่มีผลต่ออำนาจและความมั่นคงที่สร้างจากความรู้ชุดเดิม

⁵อ่านเพิ่มเติมใน อุดินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, “ประวัติศาสตร์ไทยใหม่และนโยบายวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม”, วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559).

การฉวยใช้วาทกรรมชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ของสังคมไทยจึงกลายเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในช่วงสงครามเสื้อสี (ค.ศ. 2003-2013) ดังปรากฏว่าฝ่ายเสื้อเหลืองที่มีแนวคิดอนุรักษนิยมขึ้นชมระบอบกษัตริย์กลับไปใช้ประวัติศาสตร์ชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่สร้างขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นความล้มเหลวของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จนต้องสูญเสียดินแดนมาเรียกร่องเขาพระวิหารคืน ในขณะที่ฝ่ายเสื้อแดงที่เรียกร่องประชาธิปไตยแต่กลับยกเอาประวัติศาสตร์ชุดสร้างชาติโดยสถาบันกษัตริย์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพมาหักล้าง จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นวาทกรรมที่สนองความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้นำมาฉวยใช้โดยไม่สนใจที่มาของการสร้างชุดวาทกรรม แม้กระทั่งประวัติศาสตร์ชาติไทย ฉบับกรมศิลปากร พ.ศ. 2558 เพื่อสร้างความปรองดองก็สร้างขึ้นในลักษณะที่ไม่ต่างกัน ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าจะสร้างความขัดแย้งเสียมากกว่า และแสดงความไม่เห็นด้วยกับข้อมูลที่น่าเสนอจากทั้งสื่อมวลชนและนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์เพราะบางเรื่องยังอยู่ในขั้นตอนการพิสูจน์ความจริงหรืออยู่ในกระบวนการยุติธรรม

บทความนี้ใช้แนวความคิดจากมโนคติของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ในประเด็นการวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกระบวนการสร้างวาทกรรมแต่ละชุดที่มีอิทธิพลต่อสังคมในการนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และเสริมด้วยแนวคิดโครงสร้างนิยม (structuralism) เพื่ออธิบายให้เห็นการประกอบสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ว่าเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ซึ่งมโนคติของฟูโกต์ ได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกระบวนการสร้างวาทกรรมแต่ละชุดที่มีอิทธิพลต่อสังคม โดยอธิบายว่าความรู้คือสิ่งที่เชื่อมโยงกับอำนาจ ความรู้ทำให้มีอำนาจ ในแต่ละยุคสมัยมีโครงสร้างระดับลึกกำหนดขอบเขตของวัฒนธรรมและความรู้ซ่อนอยู่ โครงสร้างเหล่านี้ได้เป็นตัวกำหนดวาทกรรมและการผลิตคำพูดทั้งหลายในสังคม โครงสร้างนี้ลงลึกถึงกรอบความรู้เป็นตัวทำให้เกิดวาทกรรมและในภาคปฏิบัติของวาทกรรม (discourse practices) คือความสม่าเสมอที่เกิดขึ้นในการแสดงออกของวาทกรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ไม่รู้ตัว เกิดขึ้นในระดับคำพูด (parole) อันเป็นกระบวนการในระดับภาษา (langue) ซึ่งเป็นตัวระบบหรือโครงสร้าง⁶ ซึ่งวาทกรรมนั้นได้แสดงความสัมพันธ์ของความรู้ อำนาจ และความจริง

วาทกรรม (discourse) เป็นระบบและกระบวนการสร้าง/ผลิต (constitution) เอกลักษณ์/อัตลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งทั้งหลายที่

⁶Brian Fay, *Contemporary Philosophy of Social Science*, (Oxford: Blackwell, 1996), 120-121.

ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ความเป็นจริง อำนาจหรือตัวตนของมนุษย์ เป็นกฎเกณฑ์ในการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงหรือการหายไปของสิ่งทั้งหลาย ในเรื่องความรู้ วาทกรรมจึงเป็นโครงสร้างที่กำหนดคำพูดทั้งหลายในเรื่องของความเป็นจริง ความเป็นจริงไม่ใช่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แต่เป็นตัวกฎเกณฑ์ที่กำหนดว่าอะไรจริงหรืออะไรไม่เป็นจริง วาทกรรมได้ทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (valorize) จนกลายเป็นวาทกรรมหลัก (dominant discourse) แนวคิดเรื่องวาทกรรมนี้ได้นำไปสู่การวิเคราะห์วาทกรรม ซึ่งการวิเคราะห์วาทกรรมเป็นการศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์และรายละเอียดปลีกย่อยในการสร้างเอกลักษณ์และสรรพสิ่งที่อยู่ในสังคมในรูปวาทกรรม และภาคปฏิบัติของวาทกรรม (discursive practices) ว่าด้วยเรื่องอะไรก็ตามที่มีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้นอย่างไร มีความหมายเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับบุคคล สถาบัน สถานที่ และเหตุการณ์ใดบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง รวมทั้งการเก็บกด/ปิดกั้นของวาทกรรมมีอะไรบ้าง⁷ วาทกรรมจึงเป็นการสร้างความรู้ การผลิตความรู้ หรือการนิยามความรู้ขึ้นมาเพื่อให้มีอำนาจในการกำหนดความจริง

ในทัศนะของฟูโกต์ ความรู้ที่ยึดถือกันอยู่นั้นก็มีความเชื่อถือที่ต่างกัน เพราะความรู้หรือความจริงบางอย่างนั้นเป็นจริงและพัฒนาเป็นความรู้ได้ เพราะมีสถาบันทางสังคมรับรองข้อเท็จจริง (brute facts) เหล่านั้นก็ไม่ได้มีความหมายด้วยตัวของมันเอง แต่ความหมายของข้อเท็จจริงเหล่านั้นเป็นเรื่องที่สังคมสถาปนาขึ้น เรียกว่า Institutional facts⁸ สิ่งที่จะเป็นวาทกรรมจึงประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้ คือ มีการล้มล้างวาทกรรมเดิมที่เคยมีอยู่และสร้างความรู้หรือชุดของความรู้ขึ้นมาใหม่ การผลิตซ้ำความรู้หรือชุดความรู้เหล่านั้นสืบเนื่องและขยายผลออกไปจากที่สร้างขึ้นใหม่ และสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ต้องมีผลต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้สร้างหรือผู้ใช้กับสังคม

ส่วนแนวคิดโครงสร้างนิยม มีมโนทัศน์พื้นฐานพิจารณาโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นส่วนรวมทั้งหมด (totality whole) จุดยืนของแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างพร้อมกับการลดความสำคัญของมนุษย์ลงไป ปฏิบัติการแต่ละอย่างนั้นล้วนแต่มีโครงสร้างที่แน่นอน โครงสร้างจะเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบย่อย อันได้แก่ ตัวบุคคล วัตถุ เครื่องมือว่าจะมีความสัมพันธ์กันอย่างไร โครงสร้างจึงเป็นตัวกำหนดตำแหน่งแห่งที่ หน้าที่ที่องค์ประกอบย่อยเหล่านั้นจะกระทำ ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันนั่นเอง อีกทั้งสมาชิกในโครงสร้างสังคมนั้น ไม่สามารถรับรู้การดำรงอยู่ของโครงสร้างอย่างรู้ตัวเสมอไป การที่สมาชิกในสังคมจะมองเห็นความเป็นจริง

⁷ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, *วาทกรรมการพัฒนา*, (กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2545), พิมพ์ครั้งที่ 3, 19-28.

⁸เฟิ่งอั้ง 90-91.

(reality) ได้ จะต้องมองแบบส่วนรวมทั้งหมด การกำหนดโครงสร้างนั้นไม่ได้ทำได้ง่าย ๆ (simple) แต่ทว่ามีลักษณะซับซ้อนและหลายชั้น (multiple)⁹ ซึ่งการนำแนวคิดทั้งสองนี้มาใช้วิเคราะห์ในบทความนี้จะช่วยอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างแนวคิดประวัติศาสตร์แต่ละชุดที่สร้างขึ้นมาในแต่ละช่วงเวลากับผู้สร้างหรือผู้ที่นำไปใช้ ว่ามีความสัมพันธ์ของความรู้ อำนาจ และความจริงอย่างไร ภายใต้โครงสร้างทางการเมืองที่ต่างกัน

บทความนี้นำเสนอการเกิดขึ้นของชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์แต่ละชุดมาจากบริบทหรือปัญหาที่รัฐไทยเผชิญอยู่ โดยไม่ได้มุ่งหมายที่จะวิพากษ์ว่าชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ชุดใดดีหรือไม่ หรือจริงเท็จอย่างไร แต่มุ่งศึกษาว่าชุดความรู้เหล่านั้นมีความเป็นวาทกรรมอย่างไร เกิดขึ้นภายใต้บริบทใดของสังคมไทย และมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างไรระหว่างผู้ผลิตชุดความรู้กับสังคม ซึ่งการสร้างวาทกรรมชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ของไทยนั้นมีการสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็นห้าช่วงเวลา ได้แก่ ประวัติศาสตร์สร้างรัฐชาติสมัยใหม่ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประวัติศาสตร์ชาตินิยมโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ประวัติศาสตร์ยุคต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ประวัติศาสตร์หลังยุค 14 ตุลา และประวัติศาสตร์ชาติไทย ฉบับกรมศิลปากร พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ซึ่งชุดความคิดทางประวัติศาสตร์เกิดการปะทะสังสรรค์กัน จนในที่สุดการนำมาใช้ในเชิงการเมืองกลายเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความขัดแย้งจากการฉวยใช้ข้อมูลประวัติศาสตร์ต่างชุดกัน

ความเป็นวาทกรรมของแนวคิดประวัติศาสตร์ชาติไทยในแต่ละช่วงเวลา

การเกิดขึ้นของชุดความรู้ในช่วงเวลาที่ต่างกันนั้น เกิดขึ้นจากปัญหาในขณะใดขณะหนึ่งที่รัฐต้องเผชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความมั่นคงในอำนาจของผู้ครองอำนาจ ซึ่งปัญหาเหล่านั้นจะได้รับการตีความของชนชั้นนำจนนำไปสู่การสร้างชุดความรู้ในลักษณะของวาทกรรม ซึ่งชุดความรู้ประวัติศาสตร์ไทยที่เกิดขึ้น หากพิจารณาในกรอบของวาทกรรมวิเคราะห์ สามารถอธิบายชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ในแต่ละสมัยได้ดังนี้

ประวัติศาสตร์สร้างรัฐชาติสมัยใหม่ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ราชาชาตินิยม)

การค้นพบโบราณสถานและโบราณวัตถุของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อคราวทรงผนวชเป็นวชิรญาณภิกขุ นั้นเป็นข้อมูลสำคัญที่ทรงใช้แสดงความเป็นมาของชาติ

⁹ กาญจนา แก้วเทพ, บทแนะนำ ใน หลุยส์ อัลธุสเซร์: ชีวิต ความคิดและผลงาน, ใน *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ*, กาญจนา แก้วเทพ แปล/เรียบเรียง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2557), 28-31.

เพื่อให้ชาวต่างชาติเห็นว่าสยามเป็นประเทศที่มีอารยธรรม โดยอาศัยจารึกพ่อขุนรามคำแหง เป็นเครื่องมือการสร้างประวัติศาสตร์ ซึ่งเซอร์ จอห์น เบาว์ริง ได้พิมพ์หนังสือ “The Kingdom and People of Siam” ที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ตัวอักษรและประวัติศาสตร์สยามเผยแพร่ที่ อังกฤษใน ค.ศ. 1857 นับได้ว่าเป็นการเปิดตัวสยามออกสู่โลกตะวันตกโดยมีนัยแฝงทางการเมืองระหว่างประเทศ แต่สยามก็ยังต้องเจอกับเงื่อนไขที่กระทบต่ออำนาจทางการเมืองจากสนธิสัญญาทางการค้าแทนการตกเป็นรัฐในอาณานิคมอย่างสมบูรณ์

ภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงใน ค.ศ. 1855 และการลงนามในสัญญาการค้ากับชาติอื่นส่งผลให้สยามต้องเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต อีกทั้งการรุกเข้ามาของชาติมหาอำนาจอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสสู่ดินแดนอินโดจีนในลักษณะของการล่าอาณานิคมได้กดดันสยามอย่างมากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ต้องยอมรับว่าดินแดนในสุวรรณภูมิที่สยามเคยได้รับประโยชน์กลายเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสไป โดยเฉพาะเหตุการณ์ ร.ศ. 112 ได้สร้างความวิตกแก่ชนชั้นนำสยามอย่างมาก กล่าวคือ สยามไม่อาจต้านแสนยานุภาพทางทหารของมหาอำนาจได้ และผู้คนที่อยู่ภายใต้เส้นเขตแดนที่เกิดขึ้นใหม่เป็นคนหลากหลายกลุ่มหลายเผ่าพันธุ์ คนบางส่วนก็ไม่ยอมเป็นคนสยามและเลือกที่จะอยู่กับเจ้าอาณานิคมเพราะได้รับประโยชน์จากสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

แนวคิดการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่จึงเริ่มดำเนินการอย่างเป็นรูปแบบจากการปฏิรูปการเมืองการปกครองโดยรวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง เพื่อให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจอย่างสมบูรณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยบรรดาเมืองทั้งหลายภายใต้เส้นเขตแดนได้กลายเป็นชาวสยามตามนิยามใหม่แห่งระบอบนี้ แม้ว่าหัวเมืองทั้งหลายอาจจะมีความเป็นมาและเจ้าเมืองที่เป็นคนท้องถิ่นปกครองมาก่อน หรือเกี่ยวพันทางเชื้อสายกับคนในดินแดนอาณานิคมทั้งฝั่งตะวันออก ตะวันตก และทางใต้ แต่บัดนี้ทั่วทุกคนเป็นชาวสยามหนึ่งเดียวกัน ชนชั้นนำสยามได้สร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ขึ้นใหม่เพื่อให้คนที่อยู่ภายใต้เส้นเขตแดนเริ่มต้นไปพร้อมกันจากประวัติศาสตร์ที่ยึดโยงกับส่วนกลางโดยใช้จารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นหลักแห่งการสร้างชาติให้มั่นคง

การสร้างความมั่นคงทั้งภายนอกและภายในนี้ ทำให้สยามต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจากชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มาพร้อมกับการสร้างความเป็นไทย ที่อ้างอิงได้จากชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีการผลิตซ้ำโดยชนชั้นนำทั้งพระและเจ้าจนกลายเป็นรากฐานการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติไทยที่สืบเนื่องมาในปัจจุบัน ซึ่งความรู้ชุดนี้ได้ล้มล้างความรู้ชุดพระราชพงศาวดารและตำนานลงบ้าง แม้ว่าจะมีการนำเอาข้อมูลจากพระราชพงศาวดารมาใช้เป็นหลัก แต่ก็ได้รับการจัดระบบและสอดแทรกแนวคิดรัฐชาติสมัยใหม่เข้าไปในความรู้ชุดนี้ด้วย

โดยเผยแพร่และถ่ายทอดในการเทศนาที่วัด งานพิธีตามโอกาส และงานพระราชพิธี รวมทั้งตำราที่ผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน

การสร้างนิยามความเป็นไทยให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและทำให้คนทั่วไปตระหนักถึงความมีอยู่ ซึ่งได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงและคัดสรรมาอย่างดีจากสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยสิ่งที่เลือกมาเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของชาติล้วนสอดคล้องไปกับหลักธรรมพระพุทธศาสนา แม้ว่าหลักการเหล่านั้นจะมาจากชาติตะวันตกที่แตกต่างไปจากคติและความเชื่อชุดเดิม แต่ก็ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขให้เหมาะสมแก่ความเป็นไทยตามความคิดเห็นของชนชั้นนำว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม และคู่ควรต่อลักษณะของความเป็นไทย¹⁰ ซึ่งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นองค์รัฐาธิปัตย์ (sovereign) ตามพระราชอำนาจและฐานะ ทรงมีพระราชอำนาจสมบูรณ์ทั้งทางนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ รวมทั้งการแต่งตั้งข้าราชการทั้งทหารและพลเรือน¹¹ ทรงมีอำนาจอย่างบริบูรณ์ในอาณาจักรช่วยให้เกิดความมั่นคงภายใน เพราะอำนาจการเมืองรวมศูนย์อยู่ที่พระมหากษัตริย์ที่เป็นตั้งเจ้าชีวิต ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งราชการแผ่นดินทั้งมวล ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความสามัคคี และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ซึ่งการผลิตชุดความรู้เหล่านี้ได้รับการผลิตซ้ำและเข้มข้นขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผ่านทั้งหนังสือ วารสาร บทความทางหนังสือพิมพ์ และละครตามพระราชนิยม อีกทั้งยังทำการเปลี่ยนธงชาติจากธงช้างเผือกมาเป็นธงไตรรงค์ โดยให้ความหมายในเชิงสัญลักษณ์กับสีธงที่อธิบายการเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ (modern state) อันประกอบด้วย ชาติ (สีแดง) ศาสนา (สีขาว) และพระมหากษัตริย์ (สีน้ำเงิน) เพื่อให้สอดคล้องกับการสถาปนา สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

เนื้อหาของชุดความรู้ประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยมนี้ช่วยสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้มีความเข้มแข็งและมั่นคงจากการยึดโยงทั่วทุกดินแดนของประเทศเข้าสู่ส่วนกลาง โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงใช้การสร้างประวัติศาสตร์รัฐที่รุ่งเรือง และวีรกรรมอันหาญกล้าของบูรพกษัตริย์ไทย ทำให้สถาบันกษัตริย์กลายเป็นศูนย์กลางของชาติ¹² เนื้อหาของชุดความรู้นี้จึงมีแกนหลักเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ไม่ได้ทิ้งเรื่องการเสียดินแดน แม้จะบอกว่าสยามไม่เคยเป็นอาณานิคมของชาติใด สยามจึงมีประวัติศาสตร์ที่เจ็บปวดและเป็นบาดแผลของชาติจากการเสียกรุงศรีอยุธยาให้พม่าถึง 2 ครั้ง และเหตุการณ์ ร.ศ. 112 ตลอดจนจนการ

¹⁰ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าฟ้า, *นิทานโบราณคดี*, (กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2545), 253-255.

¹¹ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, *พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย*, (กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519), 23-25.

¹² ธีรยุทธ บุญมี, *ทิศทางประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2547), 104.

เสียดินแดนให้อังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งเป็นผู้รุกรานและนักล่าอาณานิคม กลายเป็นความคิดทางประวัติศาสตร์แบบลัทธิเสียดินแดนอันเป็นเสาหลักของลัทธิชาตินิยมของไทยจนมาถึงปัจจุบัน¹³

จากจุดตั้งต้นที่ชาติกับพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งเดียวกัน ชาติดอยู่ได้เพราะพระเจ้าสามารถในการสงคราม เศรษฐกิจ และนวัตกรรม ทำให้ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณต่อไพร่ฟ้าในพระราชอาณาเขตนับตั้งแต่มีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีแห่งแรกที่เชื่อมโยงต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย สู่กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อสร้างความทรงจำให้ชนในชาติว่ามีพระมหากษัตริย์เป็นหลักของชาติอยู่ที่ส่วนกลาง ประวัติศาสตร์ไทยเริ่มต้นพร้อมกันที่สุโขทัยโดยอ้างอิงจากจารึกพ่อขุนรามคำแหง ท่องถิ่นใดที่มีความเป็นมาเก่าแก่ไปกว่าสุโขทัย หรือมีกษัตริย์ปกครองมาก่อน จะไม่ได้รับการกล่าวถึง ซึ่งการเขียนประวัติศาสตร์ในลักษณะนี้ได้กวดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ โดยหวังผลเพื่อสถาปนาความมั่นคงในอำนาจของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผ่านประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม

ประวัติศาสตร์ชาตินิยมโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (ชาตินิยมเชื้อชาติไทย)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย การรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลก่อนหน้าและจัดตั้งรัฐบาลทหารโดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ปัญหาสำคัญของคณะผู้ปกครองใหม่ที่เผชิญอยู่ คือ ความชอบธรรมในการอยู่ในอำนาจและการยอมรับจากประชาชน เพราะมีรัฐธรรมนูญจำกัดอำนาจของผู้นำไว้ ชนชั้นนำจึงกังวลต่อสถานการณ์ที่มีปัญหาจากกลุ่มนิยมกษัตริย์ที่ยังมีอิทธิพลอยู่ การต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร กระแสชาตินิยมจีนในสยาม และสงครามโลกครั้งที่ 2

อีกทั้งในช่วงปลายทศวรรษ 1930 เป็นช่วงเวลาที่มีการรณรงค์แนวคิดชาตินิยมแพร่หลายในหลายประเทศ อาทิ อิตาลี ในเยอรมัน มุสลินี ในอิตาลี และ เคมาล อตาเติร์ก ในตุรกี ซึ่งการสร้างชาติภายใต้ลัทธิทหารได้ส่งผลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ลดทอนความเข้มแข็งของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ต่อต้านราชสำนักเพื่อชูอำนาจรัฐสมัยใหม่ตามแบบอย่างวัฒนธรรมตะวันตก แสวงหาความเป็นไทยด้วยการต่อต้านคนจีน และสร้างวัฒนธรรมการเมืองใหม่ในรูปแบบนโยบายรัฐนิยม ที่กีดกันคนจีน และสร้างลักษณะประจำชาติแบบไทย ๆ ซึ่งเป็นการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ใหม่ที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์ชาตินิยมเชื้อชาติไทย¹⁴

¹³ รัชชชัย วินิจจะกูล, “มรดกสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปัจจุบัน”, *ฟ้าเดียวกัน* 9, ฉ.2 (เมษายน-มิถุนายน 2554): 50,52.

¹⁴ อุดินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, “ประวัติศาสตร์ไทยใหม่และนโยบายวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม”, *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช* 2, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2559): 32.

ความรู้ชุดนี้เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อว่าคนไทยเป็นเชื้อชาติบริสุทธิ์ โดยอาศัยงานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทยของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการที่บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยที่เปลี่ยนแนวคิดว่า ชนชั้นสูงในราชสำนักไม่ใช่ผู้นำทางความคิดหรือผู้ผลิตความรู้ทางประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยมอีกต่อไป โดยย้ายแก่นแกนของเรื่องจากสถาบันพระมหากษัตริย์มาเป็นเชื้อชาติไทยที่มีความยิ่งใหญ่เพราะครอบคลุมอินโดจีนและจีนตอนใต้ ตั้งแต่แม่น้ำสาละวินไปจนถึงแม่น้ำตังเกี๋ย ตั้งแต่ชายแดนทิเบตไปจนถึงชายแดนเขมร ตั้งแต่ถิ่นภูเขาในยูนนานลงไปจนถึงแหลมมะละกา¹⁵ ต่อมาหลวงวิจิตรวาทการได้ขยายความต่อจนสร้างแผนที่ชนชาติไทย รวมทั้งนำเสนอผ่านเพลงปลุกใจและละครอิงประวัติศาสตร์ที่เผยแพร่โดยกรมศิลปากร

ประวัติศาสตร์ชาตินิยมเชื้อชาติไทยได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนชื่อประเทศและสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับชนชาติไทยให้เป็นชนชาติที่มีความเป็นมายาวนานหลายพันปี มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เทือกเขาอัลไต เป็นชนชาติที่ยิ่งใหญ่มาตั้งแต่โบราณ เป็นกลุ่มชนที่อยู่ในพื้นที่ประเทศจีนปัจจุบันมาก่อนชนชาติจีนอีกด้วย และที่สำคัญแสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีแต่สถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้นที่สร้างชาติ แต่ยังเป็นความสามารถของพลเมืองที่กล้าหาญและมานะพยายาม¹⁶ ประวัติศาสตร์ชุดนี้จึงปรากฏวีรบุรุษและวีรสตรีที่เป็นชนชั้นอื่น อาทิ ชาวบ้านบางระจัน ท้าวสุรนารี ท้าวเทพกษัตริย์และท้าวศรีสุนทร เป็นต้น รวมทั้งเพิ่มความสำคัญของพระเจ้าตากสินและกรุงธนบุรีเข้ามาเป็นราชธานีอีกแห่งหนึ่งด้วย

เนื้อหาของประวัติศาสตร์ชุดนี้รับใช้การเมืองเรื่องเสียดินแดน แก้ปัญหาช่องว่างประวัติศาสตร์ชาติไทยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสร้างนโยบายวัฒนธรรมที่พยายามขยายความยิ่งใหญ่ดินแดนของคนไทยที่ครอบคลุมอินโดจีนและจีนตอนใต้ โดยนำประวัติศาสตร์ที่สร้างใหม่มาใช้ประโยชน์สองประการ คือ ปลุกกระแสชาตินิยมเพื่อทวงดินแดนคืนและแสดงการต่อต้านราชสำนักเพื่อชูอำนาจในระบอบใหม่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อให้เห็นว่าระบอบกษัตริย์แบบเดิมไม่สามารถรักษาดินแดนที่เคยเป็นคนไทยมาแต่เดิมเอาไว้ได้ ทำให้คนไทยในดินแดนอื่นที่เสียไปต้องอยู่ใต้อำนาจของชาติตะวันตก อีกทั้งยังพยายามสร้างลักษณะความเป็นไทยในรูปนโยบายรัฐนิยมที่กีดกันคนจีน และสร้างลักษณะประจำชาติแบบไทย ๆ¹⁷ นอกจากนี้ยังจัดตั้งกรมศิลปากรขึ้นใน ค.ศ. 1936 เพื่อเผยแพร่ความรู้ชุดนี้ผ่านหนังสือ ปาฐกถา ละคร เพลงปลุกใจ นาฏศิลป์ และการบูรณะโบราณสถานตามแบบตะวันตกที่เน้นการ

¹⁵ Etienne Aymonier อังโน หลวงวิจิตรวาทการ, *งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย*, (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์ บุ๊คส์, 2549), 77.

¹⁶ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, *ประวัติศาสตร์สากล เล่ม 3*, (พระนคร: เสริมวิทย์บรรณาการ, 2514), 68.

¹⁷ อติพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ, "ประวัติศาสตร์ไทยใหม่และนโยบายวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม", 52.

รักษาสภาพเดิมที่ค้นพบ ไม่ใช่การสร้างของใหม่ที่บิดเบือนสถานเหมือนสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมทั้งมีสิ่งปลูกสร้างใหม่ที่ทำลายสัญลักษณ์กษัตริย์นิยม เช่น อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่วางกลางถนนราชดำเนิน เป็นต้น

ชนชั้นนำในสมัยจอมพล ป. เห็นว่า สยามต้องมีชุดความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ วาทกรรมการสร้างชาติไทยจึงเริ่มต้นขึ้นโดยการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น “ไทย” และผลิตเพลงชาติไทย เพื่อเปลี่ยนแปลงและสร้างความเป็นชาติที่มากกว่าประวัติศาสตร์ชุดเดิม รวมทั้งการสร้างความเป็นไทยที่มีได้หมายเฉพาะอยู่แต่ประชาชนที่อยู่ภายใต้เส้นเขตแดนเหมือนสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่หมายถึงคนไทยนอกประเทศด้วย โดยมีสุโขทัยเป็นยุคทองอันเป็นรัฐในอุดมคติตามจารึกที่มีหลักการเหมือนกับหลักหกประการของคณะราษฎร อีกทั้งยังเน้นย้ำเรื่องการเสียดินแดนอันเป็นบาดแผลสำคัญของชาติในยุคกษัตริย์ ส่วนประเทศไทยที่เกิดขึ้นใหม่ต้องการกองทัพที่เข้มแข็ง และประชาชนต้องมาเกณฑ์ทหารหรือสนองภารกิจของรัฐบาลทหารในทุกรูปแบบ ดังปรากฏการเรียไรทุ่นและเดินขบวนสนับสนุนเรียกร้องดินแดนที่เคยเสียไปให้กลับคืนมา และมีอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิเป็นสถานที่เชิงสัญลักษณ์ที่ประกาศความสำเร็จ

ประวัติศาสตร์ยุคต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ (พระบารมีปกเกล้า)

การฟื้นคืนอำนาจของกลุ่มนิยมกษัตริย์ใน ค.ศ. 1947 และต้องฟื้นฟูประเทศภายหลังผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้งยังเผชิญกับปัญหาคอมมิวนิสต์จากเหตุการณ์ความไม่สงบทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยใน ค.ศ. 1954 และขยายตัวออกสู่ภาคใต้ใน ค.ศ. 1966 และภาคเหนือใน ค.ศ. 1968 ต่อมาใน ค.ศ. 1975 เกิดวิกฤตการณ์ในอินโดจีนที่พนมเปญและไซ่ง่อนแตก รวมทั้งการสิ้นสุดระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญของลาวได้ส่งผลต่อความมั่นคงของไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งรัฐไทยต้องรับมือกับปัญหานี้โดยลำพังหลังการถอนตัวของสหรัฐอเมริกาออกจากภูมิภาคอินโดจีน

การมองปัญหาของชนชั้นนำซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารเห็นว่า คอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามที่จำเป็นต้องจัดการเชิงนโยบาย ทั้งการใช้กำลังล้อมปราบและจิตวิทยามวลชนด้วยยุทธวิธีแบ่งแยกคนไทยกับคอมมิวนิสต์ ด้วยการสร้างความเกลียดชัง โดยให้ข่าวแก่ประชาชนว่าคอมมิวนิสต์จะเข้ามาทำลายชาติที่บรรพกษัตริย์ไทยทรงเสียดินแดนและสร้างมาจนรุ่งเรือง รวมทั้งจะทำลายศาสนาพุทธและสถาบันพระมหากษัตริย์ให้หมดสิ้นไป นอกจากนั้นยังสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สัมผัสจับต้องได้ และให้บรรพกษัตริย์มีตัวตนผ่านพระบรมราชานุสาวรีย์ เรียกว่าประวัติศาสตร์ชุดพระบารมีปกเกล้า

การสร้างประวัติศาสตร์ชุดนี้เกิดขึ้นจากพระองค์เจ้าธานีนิวัติและใช้ต่อโดยรัฐบาลทหารตั้งแต่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา โดยต่อยอดชุดความรู้ประวัติศาสตร์เชื้อชาติไทยที่มีมาก่อนหน้านี้ให้สัมพันธ์กับต้องได้มากขึ้นผ่านพระบรมราชานุญาตของ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ส่งเสริมพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์และความกล้าหาญของบรรพชนไทย (ทั้งกษัตริย์และทหาร) เริ่มด้วยการจัดสร้างพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี ใน ค.ศ. 1959 และทำให้พระมหากษัตริย์ทรงพระบารมีด้วยภาพลักษณ์แห่งธรรมราชา ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ได้อาศัยบารมีมาส่งเสริมบทบาทในการใช้พระเดชอย่างไม่จำกัดตามมาตรา 17 ในรัฐธรรมนูญ นับเป็นการนำเสนอประวัติศาสตร์กระแสหลักในเชิงสัญลักษณ์ที่ชัดเจน และจัดงานฉลองสมโภชในท้องถิ่นเพื่อตอกย้ำประวัติศาสตร์ชุดนี้เป็นประจำทุกปี

แม้ว่าจอมพลสฤษดิ์จะถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว แต่รัฐบาลทหารในสมัยต่อมาก็ยังคงส่งเสริมบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ควบคู่ไปกับกองทัพอย่างต่อเนื่อง และสร้างชุดประวัติศาสตร์ที่ทำให้พระมหากษัตริย์ในอดีตมีตัวตนด้วยสัญลักษณ์ที่ตอกย้ำความรู้ประวัติศาสตร์ชุดนี้ ดังปรากฏการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระมหากษัตริย์ในอดีต เช่น พ่อขุนรามคำแหง ในค.ศ. 1965 สมเด็จพระนารายณ์ ในค.ศ. 1966 พระเจ้าอยู่ทอง ใน ค.ศ. 1969 เป็นต้น โดยเนื้อหาชุดความรู้เน้นความเป็นธรรมราชาของพระมหากษัตริย์ ภายใต้อิทธิพลจากสงครามและการเสียดินแดน อีกทั้งกีดกันคนกลุ่มอื่นและสร้างความทรงจำว่าคนบางกลุ่มทำลายชาติ (คอมมิวนิสต์) หรือเยียดคนบางกลุ่ม (บางประเทศ) ว่ามีเกียรติต่ำกว่าคนไทย

แม้ว่าจะมีการศึกษาประวัติศาสตร์แนวใหม่โดย จิตร ภูมิศักดิ์ ในช่วงทศวรรษที่ 1950 แต่ก็มีคำสั่งห้ามเผยแพร่จากทางราชการ จนกระทั่ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้จุดประกายการศึกษาประวัติศาสตร์กระแสอื่นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ถึงกลางทศวรรษ 1970 และงานประวัติศาสตร์ของจิตรก็เริ่มมีการเผยแพร่มากขึ้นในหนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ (เผยแพร่แนวคิดทางการเมืองด้วย) ขณะเดียวกันก็เริ่มมีการนิยามความเป็นไทยแนวใหม่จากการเรียนการสอนวิชาอารยธรรมไทยและก่อตั้งสถาบันไทยคดีศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นต้นแบบ “ไทยศึกษา” ในสถาบันการศึกษาอื่น โดยได้เริ่มผลิตชุดความรู้ประวัติศาสตร์ที่แตกต่างไปจากกระแสหลัก อันเป็นเหตุให้นักศึกษาถูกสื่อมวลชนกล่าวหาว่าหัวแข็งกระด้างกระเดื่อง¹⁸ และเป็นคอมมิวนิสต์

ความรู้ทางประวัติศาสตร์ชุดนี้ของรัฐบาลเผด็จการทหารเน้นการใช้กำลังและกฎหมายบังคับ (พระเดช) และยังแบ่งแยกคนไทยออกจากคอมมิวนิสต์ โดยระบุลักษณะของคนไทย

¹⁸ เกษียร เตชะพีระ, *เกาะป่าครูเป็น ส่องเลนส์ดูโลก*, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2560), (คำนำ)10, 71-72.

ตามประวัติศาสตร์ต้องเคารพและเทิดทูนต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และคอมมิวนิสต์จะเข้ามาทำลายสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างไว้ คนไทยทุกคนจึงต้องเป็นศัตรูและเกลียดชังคอมมิวนิสต์ เมื่อค่านิยมในสังคมแบบที่กล่าวมานี้ประสานไปกับการสร้างประวัติศาสตร์ที่ยกย่องเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จึงส่งผลให้สังคมไทยถูกและเกลียดชังประเทศเพื่อนบ้าน และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงกับนิสิตนักศึกษาในเหตุการณ์เดือนตุลาคม ค.ศ. 1976

ประวัติศาสตร์หลังยุค 14 ตุลา (ประวัติศาสตร์สองกระแส)

สถานการณ์การเมืองโลกเริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อประธานาธิบดีอเมริกัน ริชาร์ด นิกสัน เยือนจีนในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 และสังคมไทยเปิดกว้างให้แก่ความคิดที่เป็นเสรีมากขึ้น ประกอบกับความอดทนต่อระบอบเผด็จการทหารถึงจุดแตกหัก ทำให้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 สังคมไทยเกิดความเห็นต่างในแนวคิดทางการเมือง และกลายเป็นความขัดแย้งที่เกิดการใช้ความรุนแรงโดยรัฐในอีกสามปีต่อมา

หลังเหตุการณ์การล้อมปราบนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 นักศึกษาและปัญญาชนหลายพันคนได้ตัดสินใจเข้าป่าและเข้าร่วมการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้พรรคเข้มแข็งและมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น และภายหลังการถอนกำลังกองทัพอเมริกาจากภูมิภาคและปิดองค์การซีโต้ใน ค.ศ. 1977 งบประมาณบางส่วนที่กองทัพเคยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอเมริกาหายไป ความช่วยเหลือในลักษณะให้เปล่าเปลี่ยนเป็นความช่วยเหลือในรูปแบบของสินเชื่อ ทำให้รัฐบาลไทยต้องจัดสรรงบประมาณด้านอาวุธให้กองทัพเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ และยังได้รับผลกระทบจากปัญหาการปราบปรามชนกลุ่มน้อยของพม่าที่กระทบต่อราษฎรไทยในจังหวัดตากใน ค.ศ. 1977 อีกทั้งเมื่อกองทัพเวียดนามบุกยึดพนมเปญ ใน ค.ศ. 1979 และกลุ่มประเทศอินโดจีนกลายเป็นคอมมิวนิสต์ได้มีผู้ลี้ภัยจากเวียดนามและกัมพูชาหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

แต่ภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเองก็เกิดความแตกแยกทางความคิดอย่างรุนแรงระหว่างสมาชิกรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่ เมื่อรัฐบาลไทยปรับนโยบายต่างประเทศกับรัฐบาลจีนใน ค.ศ. 1975 ภายใต้ข้อตกลงที่พื้นฐานอยู่บนความเสมอภาค ไม่แทรกแซงกิจการภายในและเคารพซึ่งกันและกัน ภายใต้หลักการของผลประโยชน์ ชำรงไว้ซึ่งความมั่นคงและเสถียรภาพของภูมิภาค จีนในฐานะผู้ให้การช่วยเหลือรายใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องยุติการช่วยเหลือ และเมื่อรัฐบาลไทยได้หันมาใช้นโยบายการเมืองนำการทหารในสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันมีสาระสำคัญให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันเพื่อพัฒนาชาติไทย ไม่เอาผิดทางกฎหมายกับผู้เข้าป่าจับอาวุธสู้กับรัฐ และจัดสรรที่ทำกินให้ ส่งผลให้ผู้เข้าไปต่อสู้

ในป่าได้ออกมามอบตัวเกือบหมด ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตกต่ำลงและล่มสลาย นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1982 เป็นต้นมา

การมีอิสระทางความคิดมากขึ้นในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาได้ส่งผลต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถแบ่งชุดความรู้ออกเป็นสองสาย สายหนึ่งเป็นประวัติศาสตร์แนวพื้นที่นิยมที่ผลิตชุดความรู้ที่แตกต่างไปจากประวัติศาสตร์กระแสหลัก โดยผู้ผลิตเนื้อหาชุดนี้ส่วนใหญ่เป็นปัญญาชนและนักศึกษาที่เคยขัดแย้งกับรัฐบาลทหารในช่วงเหตุการณ์เดือนตุลา มีเนื้อหาความรู้เป็นประวัติศาสตร์พื้นที่ หรือสังคมของกลุ่มคนที่เคลื่อนย้ายในแนวตะวันออกและตะวันตกของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ค้นพบใหม่ อีกทั้งมีงานเขียนของเบเนดิก แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) ที่ผลักดันประวัติศาสตร์ที่รัฐไม่ใช่ศูนย์กลางและราชาชาตินิยม¹⁹ รวมทั้งการเปิดตัวนิตยสาร “ศิลปวัฒนธรรม” ใน ค.ศ. 1979 ที่นำเสนอความรู้ชุดนี้ แต่ยังคงอยู่ในกลุ่มผู้สนใจจำนวนไม่มากนัก

อีกสายหนึ่งเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักแนวกษัตริย์นิยมที่ยังคงส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเข้มข้นและต่อเนื่องไปกับช่วงก่อนหน้านี้ โดยผสมผสานกันระหว่างราชาชาตินิยมและพระบารมีปกเกล้า แต่เพิ่มเติมพระมหากษัตริย์คุณและการสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ให้มีความศักดิ์สิทธิ์เข้ามาด้วย ซึ่งผู้ทำหน้าที่หลักในการผลิตความรู้ยังคงเป็นหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมศิลปากร สำนักงานเอกลักษณ์ของชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี) มีเนื้อหาเผยแพร่พระมหากษัตริย์คุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่สร้างความรุ่งเรืองให้ชาติ นอกจากนี้ยังมีการจัดงานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี งานพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ถวายพ่อขุนรามคำแหงมหาราชและฉลอง 700 ปีลายสือไทย อีกทั้งมีงานพระบรมศพพระราชวงศ์อีกหลายพระองค์ อาทิ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นต้น ทำให้ความรู้ประวัติศาสตร์ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง มีการบรรยายให้ความรู้ การจัดนิทรรศการ และสารคดีเฉลิมพระเกียรติในวาระโอกาสที่สำคัญ ซึ่งการสร้างประวัติศาสตร์ชุดนี้ส่งผลต่อความคิดและค่านิยมของสังคมไทยอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

พลังการสนับสนุนจากสภาพระราชการในสมัยพลเอกเปรม²⁰ ได้ส่งเสริมให้สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่เพียงทรงมีพระมหากษัตริย์คุณ แต่ยังมี ความศักดิ์สิทธิ์ตั้งเทพยดา ที่ส่งผลต่อชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ในสายราชการ กลายเป็นเรื่องที่ไม่สามารถถกเถียงหรือตั้งคำถาม

¹⁹ เฟิ่งอ่าง หน้า 80.

²⁰ อ่านเพิ่มเติมใน อุดินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, (2559), “รัฐราชการไทยในสมัยพลเอกเปรม ดิถสุสานนท์: ปัญหาระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ (2523 - 2531)”. วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ 45 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558).

ทางวิชาการได้ บางส่วนกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจและบูชาสักการะ เรื่องราวหรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สายนักวิชาการอิสระค้นพบใหม่กลายเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแตะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลชุดความรู้เดิมได้โดยง่าย ซึ่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเองก็ต้องประนีประนอมกับการท่องเที่ยวและธุรกิจท้องถิ่นที่อิงกับประวัติศาสตร์ส่วนกลาง²¹ อีกทั้งยังเกิดปรากฏการณ์การบูชาพระมหากษัตริย์ในอดีตดุจตั้งเทพเจ้า รวมทั้งการสร้างรูปหล่อและเหรียญบูชาในลักษณะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปลูกเสกเป็นวัตถุมงคล

การสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยมผสมกับพระบารมีปกเกล้าและค่านิยมแบบศักดินาราชาอุปถัมภ์ผ่านระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบสามารถช่วยให้พลเอกเปรมมีความมั่นคงและอยู่ในตำแหน่งทางการเมืองได้อย่างยาวนานถึงแปดปี และหลังจากยุติติบทบาททางการเมืองแล้วก็เป็นผู้มีบารมีสูงสุดทางการเมืองไทยอยู่มาจนถึงปัจจุบัน²² อีกทั้งการต่อยอดความศักดิ์สิทธิ์ให้สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้ชาติและพระมหากษัตริย์กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทรงพลังในการสร้างความเกลียดชัง จนนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมไทยนับตั้งแต่ ค.ศ. 2003 เป็นต้นมา ซึ่งในช่วงเวลาที่มีการเมืองแตกแยกออกเป็นสองฝ่ายนั้นมีการยกเอาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ต่างชุดความรู้กันมากกล่าวอ้างบนเวทีปราศรัยโจมตีกันเพื่อสนองผลประโยชน์ทางการเมืองของแต่ละฝ่าย โดยฝ่ายแนวคิดกษัตริย์นิยมสามารถชักจูงมวลชนให้มาสนับสนุนได้มาก เพราะมีค่านิยมแบบศักดินาราชาอุปถัมภ์คอยสนับสนุนโดยเฉพาะชนชั้นกลางในสังคมไทยที่แสดงความรักชาติด้วยการถวายความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ประวัติศาสตร์ชาติไทย ฉบับกรมศิลปากร พ.ศ. 2558 (ประวัติศาสตร์เพื่อการปรองดอง)

ความขัดแย้งทางการเมืองตลอดระยะเวลาสิบปีได้สร้างความสับสนและความเกลียดชังในสังคมไทย โดยเฉพาะการใช้สื่อโจมตีกันด้วยข้อความเชิงลบและสร้างความเกลียดชัง (hate speech) ที่มีเนื้อหาบางส่วนเกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์และสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ทำการรัฐประหารได้ประกาศจะสร้างความปรองดองเป็นหนึ่งในภารกิจหลัก และคิดว่าจะแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยศาสตร์พระราชา และความรู้ทางประวัติศาสตร์ชุดสร้างความปรองดอง

²¹ วัชรวิศา ตั้งคำวานิช, *ประวัติศาสตร์ "สุโขทัย" ที่เพิ่งสร้าง*, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), 216-217.

²² อุดินันท์ พรหมพันธุ์ใจ, "รัฐราชการไทยในสมัยพลเอกเปรม ตินสุลานนท์: ปัญหาระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ (2523 - 2531)", 81-82.

ความรู้ชุดนี้ได้รับการเผยแพร่ในลักษณะของหนังสือที่ใช้เพื่ออ้างอิงความรู้ทางประวัติศาสตร์ฉบับราชการ ซึ่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้า คสช. ให้จัดพิมพ์ขึ้น โดยมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงทำคุณประโยชน์และพระราชกรณียกิจทั้งหลาย รวมถึงความเป็นมาของประเทศไทย มีจำนวนจัดพิมพ์ทั้งหมด 13,000 เล่ม พิมพ์สี่สี ด้วยงบประมาณกว่าหนึ่งล้านบาท แจกจ่ายผ่านวัฒนธรรมจังหวัดๆ ละ 100 เล่ม เพื่อใช้ในการศึกษาเรียนรู้ของหน่วยงานทั่วทั้งประเทศ โดยพลเอกประยุทธ์ได้มอบลายมือชื่อกำกับในหนังสือจำนวน 20 เล่ม สำหรับจำหน่ายให้ประชาชนทั่วไป ซึ่งหนังสือชุดนี้ได้กลายเป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ทางประวัติศาสตร์ฉบับราชการในปัจจุบัน

ความรู้ชุดนี้ผลิตโดยกรมศิลปากร มีทั้งหนังสือและการจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ชาติไทยที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งใช้เวลาเขียนหนังสือสองเดือนกว่า โดยเตรียมข้อมูลสำหรับเขียนสองเดือน และใช้เวลาตรวจทานต้นฉบับและแก้ไขสองสัปดาห์²³ และยังมีการจัดนิทรรศการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โดยเริ่มต้นที่สุโขทัยในฐานะรัฐโบราณยุคแรก ๆ (ไม่ใช่ราชธานีแห่งแรกแล้ว) จนถึงรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่มีเนื้อหาที่ยังคงเป็นประวัติศาสตร์สงคราม มีรัฐไทยเป็นศูนย์กลางแบบราชาชาตินิยม ผสมผสานด้วยประวัติศาสตร์แบบพระบารมีปกเกล้าโดยเล่าเรื่องการกำเนิดความรุ่งเรือง และการล่มสลายของอาณาจักรไทยแบบเป็นเส้นตรงที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันลงมา แต่ไม่ได้กล่าวถึงคนกลุ่มอื่นในดินแดนไทย ส่วนเรื่องราวร่วมสมัยทางการเมืองที่ยังอยู่ในระหว่างรอการพิสูจน์และอยู่ในกระบวนการยุติธรรม กลับชี้กันว่าใครถูกใครผิดหรือแสดงให้เห็นว่าตัวแสดงทางการเมืองใดเป็นคนดีและคนชั่ว ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะกลายเป็นข้อมูลที่ใช้อ้างอิงกันต่อไปในระบบการศึกษาของไทย

ความพยายามในการสร้างความปรองดองจากหนังสือประวัติศาสตร์ชาติไทยฉบับกรมศิลปากร ได้แสดงให้เห็นถึง แนวโน้มความไม่ปรองดองตั้งแต่เริ่มต้น โดยฝ่ายคณะผู้จัดทำระบุว่า “ผู้ใหญ่หลายคนในกระทรวงชอบเนื้อหา เพราะเน้นที่พระราชกรณียกิจสำคัญ ๆ ของพระมหากษัตริย์ไทย”²⁴ ในขณะที่นักวิชาการจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสายนักวิชาการอิสระออกมาวิพากษ์วิจารณ์แสดงความไม่เห็นด้วย แม้แต่นักวิชาการในวงราชการเอง (ที่ไม่ใช่

²³ บุญเดือน ศรีวรพจน์, ใน วิพากษ์หนังสือประวัติศาสตร์ชาติไทย, ข่าวสด, http://daily.khaosod.cothview_newsphp?newsid=TUROd01ERXhNVEkzTVRBMU9BPT0=§ionid=TURNd01RPT0=&day=TWpBeE5TMHhNQzB5Tnc9PQ== สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2560.

²⁴ เฟิ่งอ่าง

กรมศิลปากร) เช่น นายสุนทร ชุตินทรานนท์²⁵ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การจัดทำภายใต้ข้อจำกัด ทั้งเวลาและบุคคลากรคงจะมีความสมบูรณ์ได้ยาก และยังมีความขัดแย้งของข้อเท็จจริงทาง ประวัติศาสตร์กับทางวิชาการ และยังมีคำว่า “หนังสือเล่มนี้ทำโดยหน่วยงานรัฐ จึงมีความลำเอียง และแท้จริงแล้วหนังสือประวัติศาสตร์ไม่จำเป็นต้องโจมตีและชื่นชมฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเดียว เพราะจะขัดกับเป้าประสงค์ที่ให้เกิดปรองดอง”

ปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนความสำเร็จของประวัติศาสตร์ชุดราชาชาตินิยม และพระบารมีปกเกล้าผสมกับค่านิยมแบบศักดินาราชาอุปถัมภ์ว่า ได้รับการตอบรับอย่างดีจาก สังคมไทย ดังปรากฏในช่วงพระราชพิธีพระบรมศพและพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่ง เอนก เหล่าธรรมทัศน์²⁶ ให้ความเห็นว่า สังคมไทยในปัจจุบัน (ค.ศ. 2017) นั้นยึดมั่นในระบอบราชาธิปไตย โดยหวังพึ่ง พระบารมีจากสถาบันพระมหากษัตริย์ในการสร้างความปรองดอง “คนไทยมีศรัทธาต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์มาก เพราะฉะนั้นหนทางเราไม่ใช่ไปกีดกันสถาบันพระมหากษัตริย์ออกจาก เศรษฐกิจ การเมือง สังคม ออกจากการพัฒนา ออกจากการปฏิรูป ไม่ใช่ แต่ผมคิดว่าต้องไปรับ พระบารมี ไปศึกษาประสบการณ์ไปรับพระปรีชาญาณของท่านมาปกเกล้าปกกระหม่อม”²⁷ ซึ่งตลอด ระยะเวลาว่าหนึ่งปีมีการเผยแพร่ไม่เพียงแต่พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เท่านั้น แต่ยังมีสารคดีหรือการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในอดีตที่ทรงมี พระมหากษัตริย์คุณแก่ประชาชนคนไทยเป็นล้นพ้น รวมทั้งกฤษฎาเดชาานุภาพเชิงอภินิหารด้วย

นอกจากนั้น เอนกยังแสดงจุดยืนของชนชั้นนำและผู้ที่มีบทบาททางการเมืองยุค คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้อย่างชัดเจนว่า “จนกระทั่งถึงวันที่ 13 ตุลาคม 2559 ได้เห็นประเทศไทยจากประเทศที่ยากจน ประเทศที่ลำบากหลังเสร็จสิ้นสงครามโลก แต่ข้อดี ของเราก็คือ เราไม่เคยเป็นอาณานิคม เรามีผู้นำที่เก่ง ประดับประดาองค์มาได้ ผ่านสงครามโลกมาได้โดยไม่เสียหาย โดยที่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 บางประเทศมีคนเสียชีวิตกันเป็นแสนเป็น

²⁵ สุนทร ชุตินทรานนท์, ใน วิพากษ์หนังสือประวัติศาสตร์ชาติไทย, ข่าวสด, http://daily.khaosodcothview_newsphp?newsid=TUROd01ERXhNVEkzTVRBMU9BPT0=§ionid=TURNd01RPT0=&day=TWpBeE5TMHhNQzB5Tnc9PQ== สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2560.

²⁶ ประธานกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง-ที่ปรึกษาและกรรมการในคณะกรรมการเตรียมการเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง ในคณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดินตามกรอบการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.), อธิการวิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต และอดีตคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²⁷ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, “ราชาธิปไตย”, ไทยโพสต์, <http://thaipost.net/?q=node/37652>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2560).

ล้านคน แต่ประเทศไทยแทบไม่มีคนตายเลย ก็เป็นอะไรที่ทำได้โดยไม่น่าเชื่อ²⁸ และยังประกาศให้วันที่ 5 ธันวาคม (วันคล้ายวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร) เป็นวันชาติอีกด้วย ซึ่งสะท้อนความเชื่อว่า สังคมไทยร่มเย็นด้วยพระบารมีจากความเชื่อประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยมผสมกับพระบารมีปกเกล้า อีกทั้งการสร้างความปลอดภัยในสังคมไทยต้องมาตามแนวทางนี้และมีพระบารมีเป็นที่พึ่งจึงจะสำเร็จ โดยที่รัฐบาลทหารเองก็มุ่งหวังให้ประชาชนสนับสนุนรัฐบาล กองทัพ และสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อสร้างความปลอดภัย

จากที่กล่าวมาข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้มีอำนาจรัฐได้ผลิตขึ้นในแต่ละช่วงเวลามีความพยายามสร้างความจริงชุดใหม่ (ความจริงอาจจะไม่ใช่ข้อเท็จจริง) ให้สังคมไทย โดยพัฒนาชุดความจริงเหล่านั้นให้กลายเป็นชุดความรู้เพื่อให้สนองตอบความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้กุมอำนาจรัฐและสังคม ซึ่งชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยได้ทำหน้าที่ของวาทกรรมในการชี้นำ และชักจูงสังคมไปในทิศทางที่ผู้มีอำนาจหรือผู้ผลิตชุดความรู้นั้นต้องการ

ตารางเปรียบเทียบการสร้างวาทกรรมประวัติศาสตร์ไทย

ยุคสมัย	ร.5 - ร.6	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพลสฤษดิ์ ทรนัรัชต์ ถึงก่อน 14 ตุลา	หลัง 14 ตุลา ถึงสงครามเสื้อสี	ค.ศ. 2015 ถึง ปัจจุบัน (2018)
ลักษณะของวาทกรรมที่ผลิตโดยรัฐ	ราชาชาตินิยม	ชาตินิยมเชื้อชาติไทย	พระบารมีปกเกล้า (ธรรมราชา)	ราชาชาตินิยมผสมกับพระบารมีปกเกล้า	ราชาชาตินิยมผสมกับพระบารมีปกเกล้า
ปัญหาที่รัฐต้องเผชิญอยู่ในขณะนั้น	1. การล่าอาณานิคม 2. สิทธิสภาพนอกอาณาเขต 3. คนหลายเชื้อชาติในเส้นเขตแดนเดียวกัน	1. ความชอบธรรมทางการเมืองหลังหลังสิ้นสุดระบอบกษัตริย์ 2. ชาตินิยมจีนในสยาม 3. สงครามโลกครั้งที่ 2	1. ภัยคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ 2. ประเทศเพื่อนบ้านกลายเป็นคอมมิวนิสต์	1. ภัยคอมมิวนิสต์ระยะสุดท้าย 2. การแบ่งแยกแนวคิดทางการเมืองเป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยม และฝ่ายก้าวหน้า	ความแตกแยกทางการเมืองในช่วงก่อนการรัฐประหาร ค.ศ. 2014

²⁸ เฟิ่งอ๋าง

ยุคสมัย	ร.5 - ร.6	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงก่อน 14 ตุลา	หลัง 14 ตุลา ถึงสงครามเสียสื	ค.ศ. 2015 ถึง ปัจจุบัน (2018)
รูปแบบการปกครอง	สมบูรณาญาสิทธิราชย์	เผด็จการทหาร	เผด็จการอาญาสิทธิ์ ²⁹	ประชาธิปไตยครึ่งใบ และ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	ราชาธิปไตยผสมกับเผด็จการทหาร (ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ)
อำนาจของผู้เ้า	สมบูรณาญาสิทธิโดยพระราชอำนาจแห่งพระมหากษัตริย์	จำกัดอำนาจของนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ	นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสมบูรณาญาสิทธิโดยระบุมั่วในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 17 ในธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502)	จำกัดอำนาจของนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ	นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสมบูรณาญาสิทธิ โดยระบุมั่วในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 44 ในรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557)
มุมมองด้านภัยคุกคามความมั่นคงของชนชั้นหน้า	1. กังวลต่อกำลังของมหาอำนาจที่เข้ามาล่าอาณานิคม 2. คนในดินแดนสยามที่ไม่ยอมเป็นคนไทย	1. กลุ่มนิยมกษัตริย์ 2. คนจีนในประเทศไทย 3. กองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2	1. คอมมิวนิสต์	1. คอมมิวนิสต์ 2. พรรคการเมืองและนักการเมืองที่ขัดผลประโยชน์ชนชั้นนำ กองทัพและกลุ่มทุน	1. นักการเมือง 2. นักวิชาการสายก้าวหน้า 3. ผู้ที่คัดค้านและเห็นต่างจากระบบเผด็จการอำนาจนิยม (ราชาธิปไตย)
ความต้องการของชนชั้นหน้า	1. ต้องการรักษาเอกราช 2. ต้องการความเป็นชาติอันหนึ่งอันเดียวกันภายในเส้นเขตแดนสยาม	1. ต่อต้านราชสำนักเพื่อชูอำนาจคณะรัฐบาลทหาร 2. สร้างมหาอาณาจักรไทย 3. สร้างวัฒนธรรมการเมืองใหม่ด้วยรัฐธรรมนูญ 4. กีดกันคนจีนในสยาม	สร้างสถาบันหลัก (ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์) ให้มีตัวตนเพื่อใช้ต่อสู้กับคอมมิวนิสต์	1. ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยิ่งใหญ่ของสังคมไทย 2. รัฐบาลสร้างความมั่นคงในอำนาจด้วยการทำงานสนองพระราชดำริ	1. ส่งเสริมให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีความมั่นคงดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยิ่งใหญ่ของสังคมไทย 2. ทำให้กองทัพมีความเข้มแข็งและมั่นคง

²⁹ อ้างจาก เกษียร เตชะพีระ, *เกาะป่าคูเบ็น ส่องเลนส์ดูโลก*, 62

ยุคสมัย	ร.5 - ร.6	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงก่อน 14 ตุลา	หลัง 14 ตุลา ถึงสงครามเสื้อสี	ค.ศ. 2015 ถึง ปัจจุบัน (2018)
แก่นแกนแนวคิด	พระมหากษัตริย์	เชื้อชาติไทย	พระราชอำนาจ	พระมหากฎณาธิคุณ	พระบารมีเป็นที่พึ่ง
สัญลักษณ์ที่สร้างขึ้น	ธงชาติ (ธงไตรรงค์)	เพลงชาติไทย	อนุสาวรีย์พระมหากษัตริย์ในอดีต	สัญลักษณ์ประจำชาติ เช่น (ชุดไทยพระราชนิยม) ดอกไม้ (ราชพฤกษ์) สัตว์ (ช้าง) และสถาปัตยกรรม (ศาลาไทย)	ศาสตร์พระราชชาติ
การใช้สื่อเผยแพร่และการผลิตซ้ำ	1. ตำราเรียน 2. การเทศนาในวัด 3. สอนในโรงเรียน 4. ละครตามพระราชนิยม ร.6	1. ละครอิงประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากร 2. วิทยู 3. หนังสือ และตำราเรียน	ตำราเรียน หนังสือวิทยุ โทรทัศน์ และงานกิจกรรมพิเศษในวาระโอกาสสำคัญในพื้นที่ที่มีพระราชานุสาวรีย์	สายกษัตริย์นิยมใช้ตำราเรียน หนังสือ วิทยู โทรทัศน์งานกิจกรรมพิเศษในวาระโอกาสสำคัญ และงานพิธีแต่ละพื้นที่ที่มีพระราชานุสาวรีย์ สายพื้นที่นิยมใช้หนังสือ ผลงานวิจัย และบทความวิชาการ	สายกษัตริย์นิยมใช้หนังสือ ตำราเรียน นิทรรศการ วิทยู โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ การจัดกิจกรรมพิเศษ สายพื้นที่นิยมใช้หนังสือ การปาฐกถา เสวนาทางวิชาการ และสื่อออนไลน์
เป้าหมายเชิงอำนาจ	ประชาชนทุกคนในพระราชอาณาจักมีประวัติศาสตร์ที่เริ่มต้นจากจุดเดียวกัน	ให้ประชาชนยอมรับผู้นำทหาร โดยสนองภารกิจในทุกรูปแบบ และส่งเสริมให้กองทัพมีความเข้มแข็ง	ให้ประชาชนจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และส่งเสริมภารกิจกองทัพเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์และส่งเสริมภารกิจกองทัพเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์	ให้ประชาชนสนับสนุนรัฐบาลทหาร และกองทัพ เพราะทำเพื่อสนองพระราชดำริในการช่วยเหลือประชาชน	ให้ประชาชนสนับสนุนรัฐบาลทหาร กองทัพ และสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อสร้างความปลอดภัย

ยุคสมัย	ร.5 - ร.6	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพลสฤษดิ์ ธีระวัชร์ ถึงก่อน 14 ตุลา	หลัง 14 ตุลา ถึงสงครามเลื้อสี	ค.ศ. 2015 ถึง ปัจจุบัน (2018)
ปรากฏการณ์ทางสังคม	ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าชีวิต และศูนย์รวมจิตใจ	ประชาชนให้ความร่วมมือในการสนับสนุนกองทัพ และรัฐบาลทหารในการทำสงครามเพื่อเรียกร้องดินแดนที่เสียไปคืนมา	ประชาชนให้ความร่วมมือในการสนับสนุนกองทัพและรัฐบาลทหารในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์	ประชาชนให้ความร่วมมือในการสนับสนุนรัฐบาลที่ทำงานสนองพระราชดำริ และเกิดกระแสต่อต้านต่อใครก็ตามที่ถูกกล่าวหาว่าไม่จงรักภักดี	ประชาชนมองบรรพชนกษัตริย์เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องกราบไหว้บูชา และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งพิงของประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกสถานการณ์
ค่านิยมของสังคมไทย	มีลำดับชั้นในสังคม จงรักภักดีต่อเจ้านาย และสถาบันพระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุด	ยึดมั่นตัวบุคคล (ผู้นำทหาร) และยอมรับอำนาจเผด็จการทหาร	ยึดมั่นตัวบุคคล (ผู้นำทหาร) ยอมรับอำนาจเผด็จการทหาร และมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่เคารพสูงสุด	ยึดมั่นตัวบุคคล มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่มีอำนาจสูงสุด และมีความศักดิ์สิทธิ์	ยอมรับในอำนาจเผด็จการ ยึดมั่นในตัวบุคคลแบบเลือกข้าง มีสถาบัน ชาติและพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วาทกรรมชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลา ได้ทำหน้าที่เชิงวาทกรรมที่สร้างความมั่นคงในอำนาจให้แก่ผู้นำมาใช้ จากการสร้างและปลูกฝังชุดความรู้เหล่านั้นให้กลายเป็นความจริงและค่านิยมในสังคมไทย เมื่อเกิดความเชื่อต่างกัน ชุดความรู้เหล่านั้นก็เกิดการปะทะกันและกลายเป็นความขัดแย้งที่แฝงอยู่ในสังคมไทย

การปะทะกันของชุดความคิดทางประวัติศาสตร์และความขัดแย้งในสังคมไทย

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมาชุดความรู้ประวัติศาสตร์ไทยได้ทำให้เกิดโครงสร้างในสังคมที่ยึดมั่นตัวบุคคล มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่มีอำนาจสูงสุดและถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มคนหลายกลุ่ม (ตั้งแต่ชนชั้นนำจนถึงชนชั้นล่าง) เกิดการปะทะสังสรรค์จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในความขัดแย้งทางการเมือง และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (รวมทั้งพระมหากษัตริย์ในอดีต) กลายเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการปกป้องด้วยกฎหมายและค่านิยมในสังคมไทย

การปะทะครั้งแรกเป็นการแย่งกันครองความรู้ประวัติศาสตร์หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ. 1932 ระหว่างคณะเจ้ากับคณะราษฎรเพื่อใช้สุโขทัยมาสืบสนุนฝ่ายตนให้เกิดประโยชน์ โดยฝ่ายคณะเจ้ายกย่องให้เป็นรัฐในอุดมคติที่เป็นรากฐานแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา ส่วนฝ่ายคณะราษฎรอ้างความตามหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่าสอดคล้องกับหลักหกประการ³⁰ เมื่อฝ่ายนิยมเจ้าชนะก็ยังคงมีการปะทะกันของชุดความรู้เป็นระยะแต่ยังอยู่ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปนับตั้งแต่หลังทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา เพราะการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ที่อยู่ในระยะเริ่มต้น จำกัดในวงของนักวิชาการอิสระจำนวนไม่มาก และไม่มีสื่อในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ อีกทั้งกรอบคิดแบบอนุรักษนิยมที่มีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ยังมั่นคงเข้มแข็งอยู่มาก เพราะมีการผลิตชุดความรู้ในสื่อหลากหลายรูปแบบ หลายส่วนเน้นเรื่องกษัตริย์เดชาภิบาลเห็นธรรมชาติในลักษณะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ข้อถกเถียงใหญ่ในประเด็นทางประวัติศาสตร์และกรอบแนวคิดในการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์เพิ่งจะเริ่มเข้มข้นในช่วงสิบกว่าปีนี่เอง จากพัฒนาการของสื่อและเทคโนโลยี ทำให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ชุดอื่นปรากฏในสื่อกระแสรอง* มากขึ้น

ฝ่ายอนุรักษนิยม (ราชาชาตินิยม) ยังคงมีความเชื่อและสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์จากกรอบแนวคิดแบบชาตินิยมที่มีพระมหากษัตริย์เป็นแกนแกน และการทำให้คนคิดต่างกลายเป็นคนอื่น โดยแบ่งแยกพวกเขา (คนอื่น) และพวกเรา (คนไทย) จากประวัติศาสตร์ชาตินิยมที่เริ่มต้นจากสุโขทัยผสมผสานด้วยประวัติศาสตร์ชุดพระบารมีปกเกล้า และรุนแรงมากขึ้นเมื่อมีเสียงเรียกร้องให้บรรจพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 เพราะพระพุทธรูปเริ่มประดิษฐานครั้งแรกในสุโขทัยและสืบเนื่องยาวนานลงมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งแนวคิดเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์และพระมหากษัตริย์ในอดีตยิ่งทวีความเข้มข้นไม่เพียงแต่ได้รับการปกป้องจากกฎหมายอาญามาตรา 112 แต่ยังคงต้องการบูชาและบัตร์พลีตามพิธีกรรมที่เจ้าพิธีทั้งหลายประดิษฐ์ขึ้นตามความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ส่วนนักประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ได้พยายามเสนอหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีใหม่ ๆ จากทั้งสถานที่ที่ขุดค้นเพิ่มเติม เอกสารจากประเทศเพื่อนบ้านหรือชาติตะวันตก ทำให้การวิจัยหรือผลการสำรวจใหม่ ๆ ที่ออกมาหักล้างและเปลี่ยนแปลงชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์สายอนุรักษนิยม ซึ่งบางเรื่องส่งผลต่อการสถาปนาให้กลายเป็นความจริงไปแล้ว เช่น อนุสรณ์ดอนเจดีย์ที่มีการถกเถียงว่าไม่ใช่เจดีย์ยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวร จารึกพ่อขุนรามคำแหง

³⁰ วัชรวิศา ตั้งคำวานิช, ประวัติศาสตร์ “สุโขทัย” ที่เพิ่งสร้าง, 136-145.

* สื่อสังคมออนไลน์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ไม่ได้สร้างในสมัยสุโขทัย และสุโขทัยไม่ใช่ราชธานีแห่งแรกของไทยเพราะไม่ได้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคนไทย เป็นประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่³¹ เป็นต้น

การปะทะกันทางความคิดที่รุนแรงเกิดขึ้นเมื่อ พิริยะ ไกรฤกษ์ เสนอบทความทางวิชาการใน ค.ศ. 1986 ที่ตั้งข้อสงสัยต่อศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงว่าไม่ได้ทำขึ้นในสมัยสุโขทัย แต่เป็นเครื่องมือทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการสร้างตัวตนและแสดงให้เห็นว่าสุโขทัยเป็นรัฐในอุดมคติ ได้สร้างกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในวงวิชาการและจุดประกายการสืบค้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในกระแสรองให้มีความตื่นตัวและกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งต่อมาได้เสนอผลงานทางวิชาการอีกหลายชิ้นที่เกี่ยวข้องกับสุโขทัย จนชาวสุโขทัยประท้วงว่าบิดเบือนประวัติศาสตร์ใน ค.ศ. 2004

การทำประวัติศาสตร์ให้สมจริงและมีตัวตนหลังยุคการสร้างพระราชานุญาตเริ่มด้วยภาพยนตร์เรื่อง สุริโยไท (The legend of Suriyothai) ใน ค.ศ. 2001 ของกลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ให้การสนับสนุนการสร้างและการเผยแพร่ภาพยนตร์เรื่องนี้ โดยให้ถือว่าเป็นตำราเรียนทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนนักศึกษาทุกคนควรต้องดู เพราะมีการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาอย่างถูกต้อง แต่ในวงวิชาการทางประวัติศาสตร์มีข้อโต้แย้งขึ้นอย่างมากสำหรับข้อกล่าวอ้างดังกล่าว ทำให้คณะผู้จัดสร้างภาพยนตร์ในภาคต่อมา “ตำนานสมเด็จพระนเรศวร” ไม่กล้าที่จะประชาสัมพันธ์หรือกล่าวอ้างความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์อีกต่อไป กลายเป็นเพียงภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่มีการค้นคว้าข้อมูลมาสนับสนุนการจัดทำภาพยนตร์เท่านั้น

การปะทะกันของชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ทั้งสองสาย เริ่มเห็นเด่นชัดขึ้นเมื่อเกิดข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์บนเวทีของกลุ่มการเมืองในช่วงสงครามสี่สี้อย บางเรื่องก็ลุกลามไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น กรณีเขาพระวิหารที่มีการนำมวลชนไปยังชายแดน และผู้นำการเคลื่อนไหวบางคนก็บุกเข้าไปในดินแดนกัมพูชาจนถูกจับ ส่วนบางเรื่องก็สร้างความขัดแย้งทางการเมืองนับตั้งแต่ ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา เช่น การนำสถาบันพระมหากษัตริย์มาเป็นประเด็นในการปราศรัยของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และมีการนำข้อมูลประวัติศาสตร์ชุดที่ตนเชื่อถือมาโจมตีฝ่ายตรงข้าม

แม้ว่ารัฐบาลทักษิณ ชินวัตร จะโดนรัฐประหารใน ค.ศ. 2006 แต่ความสงบทางการเมืองกลับเกิดขึ้นในช่วงสั้น ๆ ในช่วงรัฐบาลทหารเท่านั้น หลังจากที่มีการเลือกตั้งและให้เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองอย่างเต็มที่ ผลพวงจากความเชื่อในชุดความรู้ชุดประวัติศาสตร์ที่ต่างกันก็กลับมาเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้ง ที่แต่ละฝ่ายต่างฉวยใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมือง

³¹อ่านเพิ่มเติมใน วรริตรา ตั้งค้ำวานิช, ประวัติศาสตร์ “สุโขทัย” ที่เพิ่งสร้าง.

ซึ่งกลุ่มอนุรักษนิยมที่ยึดมั่นในความรู้ชุดราชาชาตินิยมและพระบารมีปกเกล้าที่มีค่านิยมแบบ ศักดินาราชูปถัมภ์ จะยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์ว่าห้ามแตะต้อง พาดพิง และเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ต้องบูชาเหนือสิ่งอื่นใด

เมื่อคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ยึดอำนาจและจัดตั้งรัฐบาล ได้ตัดสินใจชี้ขาดว่าฝ่ายรัฐเลือกข้างอนุรักษนิยมด้วยการออกหนังสือ “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” ใน ค.ศ. 2015 โดยกรมศิลปากร เพื่อยุติข้อโต้แย้งและหวังจะสร้างความปรองดอง โดยใช้สื่อทุกรูปแบบในการเผยแพร่ อีกทั้งเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร สวรรคต ภาครัฐยิ่งผลิตความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุดความรู้ราชาชาตินิยมและพระบารมีปกเกล้าเผยแพร่ตามสื่อหลักและรองทุกสื่อตลอดระยะเวลากว่าหนึ่งปี โดยเนื้อหาที่ยังคงตอกย้ำความเป็นธรรมราชาและความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ในขณะที่สังคมไทย มีค่านิยมแบบ “ร่วมเย็นได้ด้วยพระบารมี”

ส่วนกลุ่มนักวิชาการประวัติศาสตร์แนวใหม่อาศัยเวทีเสวนา หรือรายการทางโทรทัศน์ ในบางสถานี เช่น สารคดีอยุธยาที่หายไป สารคดีโยเดียที่คิด (ไม่) ถึง ของไทยพีบีเอส หรือใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น You Tube, Facebook live เพื่อเผยแพร่ข้อมูลหรือบรรยายทางวิชาการ อาทิ ทอดน่องท่องเกี่ยวกับสุจิตต์ วงษ์เทศและขรรค์ชัย บุนปาน ของมติชน ออนไลน์ จดหมายเหตุ ประเพณีไทย ของเว็บไซต์ประชาไท เป็นต้น

หากสังคมถูกปลุกกระดมทางการเมืองด้วยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ก็อาจจะกลายเป็น ส่วนหนึ่งของความขัดแย้งได้ เพราะสังคมมีค่านิยมที่เกิดจากความเชื่อถือในความรู้ประวัติศาสตร์ ต่างชุดกัน ทำให้การปรองดองเกิดขึ้นได้ยาก เพราะไม่เข้าใจเบื้องหลังของการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ ทำให้ไม่เปิดใจรับข้อมูลใหม่ และไม่อาจไปเชื่อมข้อมูลประวัติศาสตร์ของประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้านหรือโลกได้

สรุป

การสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งสำหรับสถาปนาความมั่นคงเชิงอำนาจทางการเมือง โดยทำให้คนภายในเส้นเขตแดนเดียวกันมีการรับรู้กรอบวิธีคิดชุดเดียวกัน เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันภายในชาติ อันจะก่อให้เกิดความมั่นคงของชาติและผู้ที่ครองอำนาจรัฐในขณะนั้น แต่ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ของไทยกลับมีการปะทะกันเองจนเกิดความขัดแย้ง ทั้งภายในและภายนอกรัฐ เพราะสังคมไทยไม่เข้าใจเบื้องหลังการสร้างชุดความรู้ในแต่ละยุคสมัยว่าเกิดขึ้นเพราะวัตถุประสงค์ใด

ชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ประกอบสร้างในแต่ละช่วงเวลาทำหน้าที่ในบริบทที่สยามและประเทศไทยต้องการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในขณะนั้น หากเราจะพิจารณาให้ถ่วงถ่วงจะเห็นว่าการปะทะกันของชุดความรู้เหล่านี้เองที่อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ความปรองดองในสังคมไทยยังไม่อาจเกิดขึ้น หรืออาจจะต้องใช้เวลาในการแก้ไขด้วยการปรับหรือสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ขึ้นใหม่ รวมทั้งการใช้สื่อที่เหมาะสมในการปรับทัศนคติและสร้างค่านิยมในการสร้างรัฐชาติร่วมกัน

การทำความเข้าใจพลวัตการเมืองไทยจำเป็นต้องเข้าใจการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ชาติไทยในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงการศึกษาและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยที่ไม่ใช่การเล่าเรื่องแบบพรรณนาว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างเท่านั้น แต่ต้องอธิบายและแสดงเหตุผลของการเกิดเหตุการณ์ที่สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์กับดินแดนอื่น เพื่อให้ผู้เรียนรู้สามารถต่อยอดการค้นคว้าเพิ่มเติมหรือสามารถโต้แย้งได้หากมีการพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใหม่ ๆ ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดการยอมรับ ไม่เกิดความขัดแย้งกันเองจากการเชื่อถือประวัติศาสตร์คนละชุด และยังสามารถเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านได้อีกด้วย

ดังนั้น แม้ในสังคมจะมีข้อมูลชุดเดียวกัน แต่หากมีมุมมองหรือแก่นแกนที่ต่างกัน ชุดความรู้ก็จะกลายเป็นชุดความจริงที่ต่างกัน ส่งผลให้สังคมมีค่านิยมที่เป็นไปตามผู้สร้างหรือผู้ที่นำมาใช้ชักนำไป ดังปรากฏการณ์ของสังคมไทยในแต่ละช่วงเวลา ที่สังคมเกิดทั้งความสามัคคีและขัดแย้ง จึงต้องเข้าใจการสร้างชุดความรู้ประวัติศาสตร์ หรือการหยิบฉวยชุดความรู้ที่มีอยู่มาต่อยุ่กันทางการเมือง เพื่อดึงเอาสัญญาณที่แฝงเร้นอยู่ในวาทกรรมนั้นมาเป็นเครื่องมือเชิงอำนาจ โดยที่สังคมไทยต้องเข้าใจว่าประวัติศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่คิดประดิษฐ์สร้างขึ้น มีข้อมูลที่ผู้จัดทำต้องการให้สังคมจดจำ และเลือกให้ข้อมูลบางส่วนลบเลือนไปจากความทรงจำตามวัตถุประสงค์แห่งการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์แต่ละชุด

หากสังคมไทยเรียนรู้ว่า เงื่อนไขใดที่ทำให้รัฐต้องสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลา ก็ควรจะรู้เท่าทันวาทกรรมที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อลดความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันที่จะนำไปสู่ความปรองดองได้ในที่สุด อีกทั้งยังทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทยมีความก้าวหน้า มีความถูกต้องตามหลักฐานที่ค้นพบใหม่ๆ และสามารถเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของเพื่อนบ้านในอาเซียนและโลกได้มากขึ้น ดังคำพูดของสุจิตต์ วงษ์เทศ³² ที่พร่ำบอกว่า “ประวัติศาสตร์ไทยเป็นส่วนหนึ่งที่แยกไม่ได้จากประวัติศาสตร์ของสุวรรณภูมิในอาเซียน”



³² สุจิตต์ วงษ์เทศ, “สุจิตต์ วงษ์เทศ: ประวัติศาสตร์ไทยเป็นส่วนหนึ่งที่แยกไม่ได้จากประวัติศาสตร์ของสุวรรณภูมิในอาเซียน”, มติชน, <https://www.matichon.co.th/news/202473>, (สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2561).

รายการอ้างอิง

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระเจ้าฟ้า, นิทานโบราณคดี. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า. 2545.
- กาญจนา แก้วเทพ. บทแนะนำ ใน หลุยส์ อัลธูแซร์: ชีวิต ความคิดและผลงาน, ใน *อุดมการณ์ และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ*, กาญจนา แก้วเทพ แปล/เรียบเรียง, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์. 2557.
- เกษียร เตชะพีระ. *เกาะบ่าคูเป็น ส่องเลนส์ดูโลก*. กรุงเทพฯ: มุขนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์. 2560.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. *วาทกรรมการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิภาษา. 2545.
- ธงชัย วินิจจะกูล, *มรดกสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปัจจุบัน*, ฟ้าเดียวกัน, 9, ฉ.2 (เมษายน-มิถุนายน). 2554.
- _____. *กำเนิดสยามจากแผนที่ ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ*. แปลโดย พวงทอง ภาวครพันธ์ุ และคณะ, กรุงเทพฯ: คบไฟร่วมกับสำนักพิมพ์อ่าน. 2556.
- ไทยรัฐออนไลน์. “ส. ศิวรักษ์ รอด 112 ศาลทหารยกฟ้องหมิ่นสมเด็จพระนเรศวร”, *ไทยรัฐออนไลน์*, <http://thairat.co.th/content/1179482>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561)
- ธานีินทร์ ภัยวิเชียร. *พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2519.
- ธีระยุทธ บุญมี. *ทิศทางประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน. 2547.
- บุญเดือน ศรีวรรณ. ใน “วิพากษ์หนังสือประวัติศาสตร์ไทย.” *ข่าวสด*. http://daily.khaosod.cothview_newsphp?newsid=TUROd01ERXhNVEkzTVRBMU9BPT0=§ionid=TURNd01 RPT0=&day=TWpBeE5TMHhNQzB5Tnc9PQ==, (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2560).
- พิพัฒน์ กระแจะจันทร์. *ยุคมีดของประวัติศาสตร์ไทยหลังบายน พุทธเถรวาท การเข้ามาของคนไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน. 2559.
- วรศรา ตั้งคำวานิช. *ประวัติศาสตร์ “สุโขทัย” ที่เพิ่งสร้าง*. กรุงเทพฯ: มติชน. 2557.
- หลวงวิจิตรวาทการ, พลตรี. *ประวัติศาสตร์สากล เล่ม 3*. พระนคร: เสริมวิทย์บรรณาการ. 2514.
- _____. *งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์ บุ๊คส์, 2549.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. “สุจิตต์ วงษ์เทศ: ประวัติศาสตร์ไทยเป็นส.ว.นหนึ่งที่แยกไม่ได้จากประวัติศาสตร์ของสุวรรณภูมิในอาเซียน,” *มติชน*. <https://www.matichon.co.th/news/202473>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561)

สุนทร ชุตินทรานนท์ ใน “วิพากษ์หนังสือประวัติศาสตร์ไทย.” *ข่าวสด*, http://daily.khaosodcothview_newsphp?newsid=TUROd01ERXhNVEkzTVRBMU9BPT0=§ionid=TURNd01RPT0=&day=TWpBeE5TMHhNQzB5Tnc9PQ==, (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2560)

อดิพันธ์ พรหมพันธ์ใจ. “รัฐราชการไทยในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์: ปัญหาระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ (2523 - 2531).” *วารสารสังคมศาสตร์คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 45, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558)

_____. “ประวัติศาสตร์ไทยใหม่และนโยบายวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม.” *วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช* 2, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559)
เอนก เหล่าธรรมทัศน์. “ราชาธิปไตย.” *ไทยโพสต์*. <http://thai-post.net/?q=node/37652>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2560)

Anderson, B. *Imagined Communities*. revised edition, London: Verso. 2006.

Aymonier, E. อังโน หลวงวิจิตรวาทการ. *งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์ บุ๊คส์. 2549.

Fay, B. *Contemporary Philosophy of Social Science*. Oxford: Blackwell. 1996.
